

STUDIUL PRIVIND RENTABILITATEA CULTIVĂRII ȘI COMERCIALIZĂRII TOMATELOR ÎN REPUBLICA MOLDOVA

DESCRIEREA AFACERII

În Moldova tomatele se cultivă în toate regiunile țării, mai ales în luncile râurilor. Suprafața cultivată cu tomate în republică **constituie anual cca. 44 mii hectare**.

În prezent la noi în țară, recolta obținută la 1 ha este destul de joasă în comparație cu țările cu o agricultură dezvoltată și constituie **cca. 9,3 t/ha - pentru "tehnologii obișnuite" și cca. 25 t/ha - tehnologii avansate**. Pe când în **țările dezvoltate recolta medie la 1ha constituie cca. 37 t**. Și totuși cultivarea tomatelor are o importanță economică și alimentară și este o afacere profitabilă datorită următoarelor avantaje:

- tomatele se întrebunțează pe larg în alimentație și în industria producerii conservelor;
- tomatele au un conținut bogat în substanțe nutritive;
- este o cultură ce permite obținerea de profituri;
- se pot cultiva prin semănat sau plantarea răsadului atât în sere, cât și în câmp deschis;

INVESTIȚIA NECESARĂ

Tomatele pot fi cultivate prin introducerea semințelor în sol sau prin plantarea răsadului. Pentru producerea tomatelor, producătorul trebuie să dispună de teren arabil bine prelucrat, fertil, afânat, și posibilități de irigare. Cultivarea tomatelor nu necesită investiții în fonduri fixe, dar este necesar de a respecta tehnologia de creștere și de a utiliza mijloacele de producere calitative.

Furnizori ai semințelor de tomate pot fi menționați: Moldsem-Grup (Chișinău), Seminis (Semințe olandeze), S.A. Semințe (Chișinău).

Răsadul de tomate poate fi produs în condițiile casnice (sere) sau procurat de la întreprinderile specializate în producerea răsadului. Ca furnizor calitativ al răsadului de tomate de diferite varietăți poate servi **întreprinderea specializată „Eco-Plant-Tera” (Chișinău)** sau alte întreprinderi care practică producerea răsadului pe cale industrială. În cazul contractării de către client, „Eco-Plant-Tera” poate produce răsad de tomate cu semințele clientului. În acest caz un fir de tomate se va comercializa la cca. 0,14 lei, în alt caz, răsadul este oferit la prețul de 0,25-0,45 lei, în dependență de soi.

Pentru cultivarea **1 ha de tomate** sunt necesare următoarele investiții: **mijloace circulante – cca. 23,561 lei, servicii mecanizate cca. 7400 lei, plata muncii angajaților sezonieri cca. 6650 lei, taxe și impozite – 240 lei și alte cheltuieli – 3761 lei**. Sumând toate aceste cheltuieli, constatăm că **pentru cultivarea 1 ha de tomate este necesară suma de 41 612 lei**.

PIAȚA DE DESFACERE

În dependență de soi, perioada de vegetație, schema de plantare, agrotehnica aplicată și alți factori, de pe 1 ha de tomate se poate obține cca. 26 t de tomate. Piața de comercializarea a tomatelor cultivate în câmp deschis poate fi grupată în 4 etape. I etapă - comercializarea tomatelor timpurii, când intermediarii oferă producătorilor 3,0-4,5 lei/kg de tomate. Pentru a II etapă de comercializare a tomatelor cu coacere medie se oferă prețul de 1,7-4 lei/kg. La a III etapă roșiile se comercializează către intermediari la prețul de 0,8-1,5 lei/kg. La etapa a IV se comercializează roșiile păstrate 2-3 săptămâni de către intermediari sau producători. La piețele agricole din republică prețurile de comercializare cu amănuntul a tomatelor variază între limitele 4,0-7,0 lei/kg pentru începutul verii și 2-5 lei/kg pentru mijlocul verii și 1,5-3 pentru a doua jumătate a verii-începutul toamnei. Spre sfârșitul lunii octombrie prețurile din nou se ridică până la 4-5 lei/kg.

O parte considerabilă de tomate este achiziționată de fabricile de conserve. Prețurile oferite de ele variază între limitele de 0,5-1,2 lei/kg în dependență de destinația producției achiziționate, calitate și soi.

Tab. 1 Fabrici de conserve din Moldova și prețurile de achiziții a tomatelor în anul 2004

n.	Întreprinderea	Adresa	Tel./fax	Preț achiziții tomate lei 2004
1.	BASARABIA S.R.L., I.M. moldo- rusa	U.T.A. Gagauzia, mun.Comrat, str.Tankistov, 1	(298) tel/fax:23532	
2.	FORTUNA PLUS SRL	Or. Criuleni	32-35-56,41-80-12	0,7
3.	FABRICA DE CONSERVE DIN COSNITA S.A	r-nul Dubasari, s.Cosnita, str.Pacii, 1	(248) fax:20473,22841,tel:2 0233	
4.	FABRICA DE CONSERVE DIN OLANESTI S.A	r-nul Stefan-Voda, s.Olanesti	(242) fax:52020,tel:52669,5 2207,52304,52660	0,7
5.	NATUR BRAVO S.A	mun.Chisinau, str.A.Lapusneanu, 16	(22) fax:233989,tel:23294 2	0,5-1,2
6.	ORHEI-VIT S.A	r-nul Orhei, or.Orhei, str.Stejarilor, 20	(235) tel/fax:23810,(+22) tel:234953,	0,75
7.	PROVIT S.A	r-nul Cahul, or.Cahul, str.Dunarii, 1	(299) tel:21530,mob:(+69) 132012.	
8.	FACONIS S.A.	or.Nisporeni, str.Pacii, 1	(264) tel/fax:22673.	
9.	FABRICA DE CONSERVE	Or. Florești	(250) 22-177,22143	1
10.	AGROADEM-C.D. S.R.L	U.T.A. Gagauzia, s.Carbalia	(294) fax:24560,tel:63280,6 3230	
11.	CAFADAR S.R.	U.T.A. Gagauzia, s.Congaz, str. Lenin, 59	(298) tel:41372,41237	
12.	CIOBURCIU-AGRO S.R.L.	r-nul Stefan-Voda, s.Cioburciu	(242) tel/fax:23543,tel:3221 6,35216,35281	
13.	BTT SRL	Cricova, str. Chișinăului	tel 45 31 49, fax. 45 33 98	0,9
14.	ALFA NISTRU S. A.	Or. Soroca, Stefan cel Mare 131	(230) tel. 22 072, 23 444	0,75

În afară de fabricile menționate în Tab. 1, mai există un șir de fabrici mai mici, dar care de obicei nu colectează roșii de la alte persoane juridice sau fizice, ci le cultivă pe parcele de pământ ce le aparțin. Fabricile mari, deasemenea își asigură o bună parte din materie primă individual. Motivele acestei tendințe țin de necesitățile fabricilor în materie primă uniformă și de un anumit soi. În alte cazuri fabricile practică contractarea cu diferiți fermieri a anumite loturi de tomate de un anumit soi și care să fie livrat la o anumită perioadă.

În anul curent 2005, specialiștii prevăd un dezechilibru pe piața tomatelor din cazul sistării exportului produselor de origine vegetală din Moldova de către Rusia. Ca urmare fabricile de conserve nu vor fi foarte limitate la cantitățile de roșii achiziționate, în poziții mai bune se vor afla doar fabricile care dețin standarde internaționale de calitate și producere așa ca Orhei-Vit.

O altă caracteristică a pieței tomatelor din Moldova este sezonalitatea pronunțată a importurilor. Se importă cantități mari de tomate pentru consum curent mai ales în lunile reci ale anului. În lunile ianuarie, martie, aprilie, decembrie importul de tomate își atinge apogeul datorită sărbătorilor de iarnă, primăvară. Aceste roșii sânt comercializate preponderent la piețele agricole din Moldova la prețuri cuprinse între 20-30 lei. Țările de proveniență a tomatelor sânt Turcia și Olanda.

Tab. 2 Impotul de tomate în anii 2001-2004

n.	Anii	Cantitatea tone
1.	2001	3500
2.	2002	5100
3.	2003	4900
4.	2004	5500

Cantitatea totală de tomate importate în primul trimestru al anului **2005 constituie 2 mii tone în valoare de 691 mii lei.**

DEFĂȘURAREA AFACERII

Soiurile de tomate.

Sortimentul existent în cultură prezintă soiuri cu diferite tipuri de maturitate, care, fiind eșalonate bine în timp, permit aprovizionarea ritmică a pieței cu tomate pe o perioadă mare de timp.

Tomatele târzii sunt crescute în general pentru conservare, murături și păstrare îndelungată. Sau recomandat soiurile cu coacere mijlocie și tardivă așa ca : Credo, Fachel, Potoc, Viza, Cuboc Moldovî, Novinca Pridnestrovia. Soiurile Fachel, Ballada, Coral, Novicioc, Amulet, Nadejda, Viteazi, Solearis, Snegopad se recomandă a fi cultivate prin răsad.

Dintre cele timpurii și semitimpurii se pot menționa așa soiuri ca: Persei, Leana, Victorina, Mariușca, Onix și hibridi din seria Soiuz.

Pentru cultivare pe șpalier și haragi se pot recomanda soiurile indeterminate de tip: De-Barao și Gloria.

De-a lungul ultimilor cinci ani producătorii de tomate obțin rezultate bune prin cultivarea soiurilor olandeze așa ca: Marfa F1 (hibrid semitimpuriu, coacere peste 120 zile după răsărire, masa fructelor 135-145 g, se folosește pentru consum în stare proaspătă și prelucrare, 15 zile se păstrează în condiții de cameră și maturitate), Peto 86 (hibrid foarte timpuriu, coacere peste 107 zile după semănare, masa fructelor 100 g, se folosește pentru consum în stare proaspătă și prelucrare), Monica F1 (hibrid timpuriu 90-102 zile), Rio Grande, Sunrise, Caspar F1 (hibrid timpuriu, coacere peste 62-65 zile după plantare, masa fructelor 120-140 g, se folosește pentru consum în stare proaspătă și prelucrare).¹

Relații cu factorii de mediu.

Temperatura optimă în perioada germinării este de 22-24°C, în faza de răsad – 20-22°C. În perioada de vegetație temperatura optimă este de 20-25°C. *Lumina* – pentru plantarea tomatelor sunt necesare terenuri deschise și bine expuse la lumină. *Umiditatea* trebuie să satisfacă cerințele plantelor de tomate atât în sol, cât și în aer. *Solul și nutriția minerală* – pentru cultura tomatelor cele mai potrivite sunt solurile fertile, cu reacție neutră. Tomatele sânt productive pe solurile aluvionare sau textură mijlocie, afânate, bogate în humus și substanțe minerale.

Culturi premărgătoare.

Cei mai buni premărgători pentru tomate este lucerna, leguminoasele pentru boabe. Nu se recomandă rădăcinoasele de masă și culturile care necesită un consum mare de substanțe nutritive.

Pregătirea solului.

Pregătirea solului din toamnă prevede mărunțirea resturilor vegetale și aratul de zăble la 25-27 cm. Toamna sectorul se nivelează și se introduc îngrășăminte. Primăvara, până la plantarea răsadului, solul se menține curat, se cultivă pentru înlăturarea buruienilor și pentru pregătirea patului germinativ.

Plantarea răsadului.

Creșterea prin răsad este binevenită, fiindcă dă posibilitatea de a economisi terenul și permite de a utiliza mai bine pământurile. Plantarea răsadului de tomate în câmp se face cu răsad de vârsta 35-40 zile la adâncimea de 10-15 cm.

Răsadul de tomate poate fi procurat de la întreprinderea „DAAC-Plant” (Chișinău), sau de la alte întreprinderi specializate ori poate fi produs individual în sere. Până la plantare solul se erbicidează. Plantarea se face manual sau cu mașina de plantat SKN-6A. Pentru soiurile cu tufă determinată schema de plantare este de 75X25 cm sau în rând (90X50)X25 cm, pentru soiurile semideterminate și indeterminate se mărește intervalul între rânduri cu 10-20 cm și în rânduri până la 30-35 cm. Fiecărei plantule i se va administra nu mai puțin de 0,6 l de apă în timpul plantării. După 4-5 zile după plantare se vor completa golurile existente.

Irigarea și introducerea îngrășămintelor.

Fiind crescute în lunile cu temperaturi ridicate tomatele necesită apă multă în prima perioadă de creștere de la răsădit până la înflorire. Perioada de udări depinde de cantitatea de ploi și temperatura aerului, dar nu mai rar de o dată în trei săptămâni. Îngrășămintele se administrează în perioada de vegetație: azotate (150 kg/ha), cele cu fosfor (150 kg/ha), precum și cele cu potasiu (60 kg/ha). Înainte de semănat sunt efectuate 2 cultivări și solul se tăvăluște.

Sistemul integrat de protecție.

Bolile principale ale tomatelor sunt: putrezirea plantulelor, fitoftoroza (mana) tomatelor, alternarioza sau pătarea brună, septorioza sau pătarea albă, gladosporioza sau pătarea cafenie, stolburul solonaceelor, mozaicul tomatelor. Dăunătorii principali ale tomatelor sunt: gândacul de Colorado, acarianul roșu comun și musculița albă de seră. La combaterea bolilor și dăunătorilor norma de consum a soluției de lucru va constitui 500 l la un hectar.

Recoltarea tomatelor.

În dependență de direcțiile utilizării tomatelor, recoltarea poate fi începută când roșiile sunt în stare de coacere deplină (biologică), tehnică (brun-roșcat), sau de cules (de lapte). Tomatele destinate păstrării îndelungate este bine de cules în perioada de coacere tehnică. Pentru păstrare se pun în lăzi în 2-3 straturi în instalații cu temperatura constantă în limitele de la 3 °C până la 15 °C.

Important:

Cultivarea tomatelor se poate cultiva prin semănat și plantarea răsadului atât în sere, cât și în câmp deschis.

Pentru comercializarea tomatelor este nevoie de certificat eliberat de la Centrul Medicinii Preventive.

ANALIZA VÂNZĂRILOR SI CHELTUIELILOR

Cheltuielilor și vânzările la cultivarea tomatelor au fost efectuate pentru suprafața de 1 ha. Recolta maximă posibilă la tomate în Moldova a fost estimată la 26 t/ha., considerăm pentru cazul studiului 24 t/ha. Prețul de comercializare este considerat de 2 lei/kg deoarece se presupune că roșiile vor fi comercializate combinând toate posibilitățile descrise mai sus. În cazul comercializării cu amănuntul a tomatelor pe piețele agricole, vânzările vor spori și prețul de comercializare va fi mai mare.

Tab. 4 Schema tehnologică pentru cultivarea tomatelor

Specificare	unit	unit/ha	preț unit/lei	TOTAL
A. VÂNZĂRI NETE				
Tomate	t	24,0	2 000	48 000
B. COSTUL MATERIALELOR				
Răsad de tomate	fire	50 000	0,30	15 000
Îngrășăminte minerale				
N - azotice	kg	150	1,6	240
P - fosfatice	kg	150	3,1	465
K - potasice	kg	60	1,8	108
Substanțe chimice				
Erbicide (Sencor)	l/ha	1,0	569,0	569
Erbicide (Stomp)	l/ha	3,0	90,0	270
Insecticide (Zolone)	l/ha	1,5	161,0	242
Insecticide (Victenon)	kg/ha	0,5	306,0	153
Fungicide (Cuproxat)	l/ha	3,0	64,5	194
Fungicide (Ridomil Gold)	kg/ha	2,5	386,0	965
Fungicide (Ridomil Gold)	kg/ha	2,5	386,0	965
Fungicide (Acrobat)	kg/ha	1,0	250,0	250
Fungicide (Antracol)	kg/ha	1,5	120,8	181
Apă	m3	1 200	0,1	120
Lăzi pentru transportarea recoltei	unit	960	4,0	3 840
C. OPERAȚII MECANIZATE				
Dezmiriștirea	ha	1	150	150
Arătură (35 cm)	ha	1	750	750
Cultivarea	ha	2	250	500
Introducerea erbicidelor	ha	2	150	300
Nivelarea terenului	ha	1	150	150
Plantarea răsadului	ha	1	450	450
Fertilizarea	ha	1	150	150
Stropitul	ha	5	120	600
Cultivarea între rânduri	ha	3	250	750
Irigarea	ha	4	750	3 000
Transportarea	t/km	240	2,5	600
D. OPERAȚII MANUALE				
Prășitul pe rânduri (2 ori)	om/zi	15	60	900
Plantarea răsadului	om/zi	15	60	900
Recoltarea	om/zi	60	60	3 600
Paza	om/lună	3	500	1 250
E. ALTE CHELTUIELI NEPREVĂZUTE (10%)				3 761
F. TAXE ȘI IMPOZITE				
Impozitul funciar		1	110	110
Fondul social		1	130	130
G. TOTAL CHELTUIELI (B+C+D+E+F)				41 612
H. MARJA BRUTĂ (A-G)				6 388
MARJA BRUTĂ (G/H)				13,3%

Notă: În calcule au fost utilizate costuri curente pentru anul 2005, în realitate aceste costuri pot varia în dependență de furnizor a mijloacelor de producere, costul serviciilor mecanizate, sau costul forței de muncă. Utilizați simularea economică atașată în pentru a determina costurile și veniturile adecvate fiecărei situații.

Sursa: Cercetări în teren, Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare, Rolul mijloacelor de producție și cultivarea legumelor”, Chișinău 2002, ”1000 Idei de afaceri” Chișinău 2004, „Cultivarea tomatelor târzii”, SRL „Semagro”, Chișinău 2001, ”Tehnologia intensivă de cultivare a legumelor” Chișinău 2003.